

**Λίβερπουλ 1995:
Ο αγώνας
των λιμενεργατών,
ενάντια στην
επισφάλεια,
η διεθνής
αλληλεγγύη
και οι αναφορές
στο σήμερα.**

Η μπροσούρα αυτή τυπώθηκε τον Απρίλη του 2013 για τις ανάγκες της συζήτησης σχετικά με την προβολή του ντοκιμαντέρ του Ken Loach «The Flickering Flame», από την ομάδα μεταφράσεων και υποτιτλισμού, στα πλαίσια των εκδηλώσεων για τα δυο χρόνια της κατάληψης. Ευχαριστούμε το σύντροφο Χ. για τη συμβολή του.

- Σημείωμα της ομάδας που ασχολήθηκε με την μετάφραση / υποτιτλισμό και την συγγραφή αυτής της μπροσούρας -

Για όλους εμάς που συμμετείχαμε, με διαφορετικούς τρόπους, στην ολοκλήρωση αυτής της εκδήλωσης, σημείο εκκίνησης και ενδιαφέροντος, αποτέλεσε η ανάδειξη ενός μεγάλου και ακηδεμόνευτου εργατικού αγώνα, που διήρκεσε δυο χρόνια. Αυτό το ενδιαφέρον, συμπληρώθηκε, από την πραγματικά πολύ μικρή έκταση βιβλιογραφίας που υπάρχει στα ελληνικά αλλά και την δυσκολία να βρει κάποιος το «The Flickering Flame». Αφού βρέθηκε στην κατοχή μας θεωρήσαμε ότι το καλύτερο που θα μπορούσε να γίνει είναι αρχικά η μετάφραση / υποτιτλισμός της, και δευτερευόντως η δημόσια παρουσίασή του, με στόχο την προώθηση της ταξικής μνήμης.

Στο εν λόγω ντοκιμαντέρ θέτονται κάποια βασικά ζητήματα, εργασιακής, πολιτικής, οικονομικής και ηθικής φύσης, που παρόλο που έχουν περάσει σχεδόν 20 χρόνια, παραμένουν επίκαιρα, ιδιαίτερα στα πλαίσια του σύγχρονου ελλαδικού χώρου.

Η μπροσούρα αυτή εστιάζει ουσιαστικά, σε δυο σημεία που θεωρήσαμε σημαντικά, τις ιδιωτικοποιήσεις κρατικής και δημόσιας περιουσίας και την συνακόλουθη δημιουργία δομών επισφαλούς εργασίας και την διεθνή αλληλεγγύη ως μέσο ταξικής πάλης .

Λίγες πληροφορίες για το εργασιακό καθεστώς στο λιμάνι του Λίβερπουλ

Το λιμάνι του Λίβερπουλ ανήκε στο Αγγλικό κράτος, ωστόσο, από το 1989 ιδιωτικοποιήθηκε, γεγονός που συνέβαλλε στην άνθηση των υπεργολαβιών και των ευέλικτων μορφών εργασίας. Σε αυτό το πλαίσιο προωθήθηκαν οι προσωπικές συμβάσεις εργασίας, ως εναλλακτική στις συλλογικές συμβάσεις, καθώς και η εκ περιτροπής εργασία, σύμφωνα με την οποία οι εργαζόμενοι όφειλαν να εργάζονται όποτε η εταιρεία είχε ανάγκη, με τις αντίστοιχες απολαβές. Πολλά εργασιακά δικαιώματα όπως επιδόματα, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και ασφάλιση, καταργήθηκαν, ενώ υπήρξε συχνά το φαινόμενο της υπενοικίασης εργαζόμενων από θυγατρικές και άλλες εταιρείες, των οποίων τα εργασιακά δικαιώματα ήταν σε ακόμα χειρότερη μοίρα.

Χρονικό της διαμάχης μεταξύ των λιμενεργατών και της Mersey Docks Co.

Το «The Flickering Flame» είναι ένα ντοκιμαντέρ του Ken Loach, γυρισμένο κατά την διάρκεια των κινητοποιήσεων των λιμενεργατών του Λίβερπουλ που ξεκίνησαν το 1995, και ολοκληρώθηκε το 1997.

Αφορμή για την κινητοποίηση στάθηκε η απόλυση 80 εργατών μιας εκ των εταιρειών ιδιωτικών συμφερόντων που εκμεταλλεύονταν το λιμάνι, για λόγους καθαρά εκδικητικούς, ύστερα από την απαίτηση κάποιων εργαζόμενων να

πληρωθούν στο ακέραιο τις υπερωρίες που είχαν εργαστεί. Οι εργαζόμενοι πρόεβησαν σε πικετοφορία,¹ και αποκλεισμό του λιμανιού. Όταν οι 329 εργαζόμενοι της (δημόσιας) μητρικής εταιρείας αρνήθηκαν να συμμορφωθούν με τις υποδείξεις της εργοδοσίας και να σπάσουν τον αποκλεισμό προκειμένου

---

¹ Η Πικετοφορία είναι μια απεργιακή πρακτική που εφαρμόζεται ευρέως στην Αγγλία. Πρόκειται ουσιαστικά για αποκλεισμό κάποιου χώρου (εργασιακού εν προκειμένω), ενώ το όνομά της προέρχεται από το αγγλικό «Picket» που σημαίνει πάσσαλος για φράχτη.

να εργαστούν, απολύθηκαν επίσης, απροειδοποίητα και χωρίς αποζημιώσεις.² Ως αποτέλεσμα των παραπάνω οι λιμενεργάτες ξεκίνησαν έναν αγώνα που αγκαλιάστηκε όχι μόνο από την τοπική κοινωνία, αλλά και από συναδέλφους και εργαζόμενους εκτός Αγγλίας, που κράτησε πάνω από δυο χρόνια. Η κινητοποίησή τους κρίθηκε παράνομη σύμφωνα με έναν καινούριο αντισυνδικαλιστικό νόμο,³ κι έτσι οι αντιπαραθέσεις με την αστυνομία ήταν πολλές και συχνά βίαιες.

Το έργο τελειώνει με μια μεγαλειώδη πορεία στο Λίβερπουλ, μετά την ολοκλήρωση του πρώτου χρόνου του αγώνα των λιμενεργατών να επαναπροσληφθούν με τις συμβάσεις και τα εργασιακά δικαιώματα που είχαν, πριν δεχθούν τον αποκλεισμό από την εργασία τους από την Mersey Docks Company. Για την ιστορία, η διαμάχη έληξε όταν οι λιμενεργάτες αποδέχθηκαν την προσφορά της εταιρίας να αποζημιωθούν περίπου τα 2/3 αυτών, ενώ σημαντικός παράγοντας για την αποδοχή της συμφωνίας ήταν ο θάνατος 4 λιμενεργατών από το στρες, και η όλο και εντεινόμενες παρενοχλήσεις από τους μπάτσους. Στην ανακοίνωση που βγάλανε για την λήξη των κινητοποιήσεων, καταλήγουν με τα λόγια ενός Ιρλανδού ποιητή: «Ποιος μπορεί να μιλήσει για ήττα; Ένας σκοπός σαν το δικό μας είναι πολύ σημαντικότερος από ότι μπορεί να είναι η ήττα».

---

² Επι της ουσίας, η εργοδοσία εφάρμοσε lock out ή ανταπεργία στους εργαζόμενους. Στην πορεία τους πρότειναν να επαναπροσληφθούν με νέες ατομικές συμβάσεις, ωστόσο οι εργαζόμενοι αρνήθηκαν.

³ Αυτός ο νόμος θεωρούσε, παράνομο και λόγο απόλυσης, την μη διάλυση της πικετοφορίας και ουσιαστικά ποινικοποιούσε την αλληλεγγύη μεταξύ των εργατών.

Κράτος και κεφάλαιο πάνε μαζί

Ένα βασικό ζήτημα που ανακύπτει από το έργο είναι **οι ιδιωτικοποιήσεις κρατικής και δημόσιας περιουσίας και η συνεπακόλουθη δημιουργία δομών επισφαλούς εργασίας**, με όρους συστηματικής εκμετάλλευσης των εργαζόμενων από τα εργοδοτικά κέντρα. Επί της ουσίας πρόκειται για μια πτυχή του καπιταλισμού, στην προσπάθειά του να γιγαντωθεί, αυτή του νεοφιλελεύθερου μοντέλου ανάπτυξης, της μειωμένης δηλαδή κρατικής παρέμβασης (εκτός αν το σύστημα βαραίνει κρίση και χρειάζεται στήριγμα), των ιδιωτικοποιήσεων και της ελευθερίας/ασυδοσίας των αγορών να «κάνουν παιχνίδι» μόνες τους. Ο νεοφιλευθερισμός, εν προκειμένω στην Αγγλία, είχε ξεκινήσει ήδη από την δεκαετία του '80, περίοδος που έμεινε στην ιστορία ως «Θάτσερισμός».⁴ Ο στόχος, όπως ορθώς αναφέρεται και στο ντοκιμαντέρ, είναι από την μια πλευρά η μεγιστοποίηση των κερδών του κεφαλαίου, και από την άλλη η καταπάτηση κάθε εργατικών κεκτημένων, με απώτερο σκοπό την απαλοιφή κάθε είδους εργατικής κουλτούρας. Αυτό το μοντέλο είναι που επιβάλλεται στον ελλαδικό χώρο σήμερα, υπό διαφορετικές ωστόσο συνθήκες και με διαφορετικά αποτελέσματα.

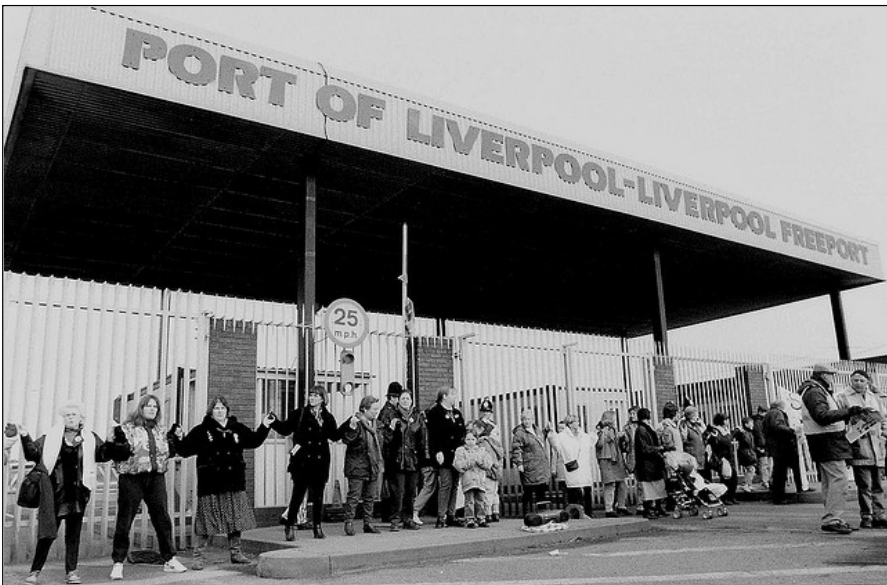
⁴ Ο ίδιος ο Ken Loach δήλωσε μετά τον θάνατο της Μ. Θάτσερ: «Ήταν η πιο διχαστική και καταστροφική πρωθυπουργός της σύγχρονης εποχής. Μαζική ανεργία, κλεισμένα εργοστάσια, κατεστραμμένες κοινότητες, αυτή είναι η κληρονομιά της. Ήταν μια μαχήτρια και ο εχθρός της ήταν η βρετανική εργατική τάξη. Στις νίκες της αυτές την βοήθησαν οι διεφθαρμένοι πολιτικοί ηγέτες του Εργατικού Κόμματος και πολλών Συνδικάτων. Η σημερινή άθλια κατάσταση οφείλεται στις πολιτικές που αυτή άρχισε. [...] Να ιδιωτικοποιήσουμε την κηδεία της. Να την βγάλουμε σε δημοπρασία και να την αναθέσουμε στο φτηνότερο μειοδότη. Αυτό θα ήθελε και η ίδια».

Στην Ελλάδα, είναι γνωστές οι περιπτώσεις παραχώρησης δημόσιας περιουσίας σε ιδιωτικές εταιρείες, όπως στην περίπτωση παραχώρησης της λειτουργίας του λιμανιού του Πειραιά στην Cosco. Εννοείται πως τα επιμέρους έργα υποδομής καλύπτονται από το δημόσιο. Παράλληλα, περιπτώσεις που αποτυπώνονται στο έργο, όπως η εκ περιτροπής εργασία ή αλλιώς «ευέλικτη», όπως αρέσκονται να την αποκαλούν οι εργοδότες, η «μαύρη», ανασφάλιστη εργασία, η μη αναγνώριση εργασιακών δικαιωμάτων, όπως οι συλλογικές συμβάσεις και το όριο κατώτατου μισθού, οι απλήρωτες υπερωρίες χωρίς περαιτέρω δικαιώματα, αποτελούν σύνηθες φαινόμενο στον εργασιακό μεσαίωνα του ελλαδικού χώρου. Παράλληλα, θίγονται ζητήματα όπως η αναλωσιμότητα των εργαζόμενων και η μη ύπαρξη μέτρων ασφαλείας στους χώρους εργασίας, που ανεβάζουν το κόστος των αφεντικών, έχοντας ως αποτέλεσμα συχνά εργατικά ατυχήματα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι εργαζόμενοι στα ναυπηγεία Σκαραμαγκά (περίπου 1200 άτομα), οι οποίοι έχουν υποχρεωθεί να εργάζονται μια φορά την εβδομάδα, με τις αντίστοιχες απολαβές, ενώ παραμένουν απλήρωτοι για πάνω από ένα χρόνο. Οι λόγοι που επικαλούνται τα αφεντικά των ναυπηγείων περί οικονομικής δυσπραγίας είναι καθαρά προσχηματικοί· επι της ουσίας οι εργαζόμενοι γίνονται το «λάστιχο» μεταξύ του ιδιωτικού και του κρατικού οικονομικού ανταγωνισμού. Πιο συγκεκριμένα, οι δυο βασικοί μέτοχοι που εκμεταλλεύονται τις προβλήτες των ναυπηγείων (η Abu Dhabi Mar και η Thyssen Krupp), ενώ έχουν χρηματοδοτηθεί κατ' επανάληψη από το ελληνικό κράτος, πιέζουν για μεγαλύτερες χορηγίες και εργολαβίες, έχοντας ως μοχλό άσκησης πίεσης τους εργαζόμενους. Οι εργαζόμενοι από την μεριά τους έχουν επισημάνει με αξιοπρέπεια πως η ευθύνη γι' αυτή την κατάσταση βαραίνει

τόσο την εταιρεία για τις εκβιαστικές μεθόδους της, όσο και το ίδιο το διαπλεκόμενο κράτος.

Η φανερή διαπλοκή του κράτους με το κεφάλαιο, είναι έκδηλη τόσο στο έργο, όσο και στην ελληνική καθημερινότητα, σε σημείο που ο μόνος λόγος ύπαρξης του κράτους να είναι προκειμένου να υποστηρίξει και να εξυπηρετήσει το κεφάλαιο και τα συμφέροντά του. Η σχέση κράτους και κεφαλαίου δεν μένει στο νομικό επίπεδο, μέσω του υπάρχοντος νομοθετικού πλαισίου, αλλά παίρνει και την μορφή επίσημης συνεργασίας, όπως στην περίπτωση των υπεργολαβιών, όπου κρατικοί οργανισμοί παραχωρούν δουλειές σε αμφίβολες εταιρείες οι οποίες λειτουργούν σε καθεστώς ημιπαράνομο. Η σύμπραξη ωστόσο του κράτους με το κεφάλαιο, με σκοπό την διαίωση της εκμετάλλευσης ανθρώπου από άνθρωπο φαίνεται μια παγιωμένη τακτική.

Η αντίδραση των «από κάτω»

Το δεύτερο ζήτημα που τίθεται στο ντοκιμαντέρ είναι η – ως φυσικό επακόλουθο - αντίδραση των εργαζόμενων και της εργατικής τάξης, στις δράσεις του κράτους και των αφεντικών, που στην προκειμένη περίπτωση πήρε την μορφή **της ουσιαστικής και έμπρακτης διεθνούς αλληλεγγύης** που δέχτηκαν οι λιμενεργάτες του Λίβερπουλ, παράλληλα με τις επιμέρους ταξικές και κοινωνικές σχέσεις που αναπτύχθηκαν. Έτσι ένα κύμα συμπαράστασης ξέσπασε σε πολλά λιμάνια της Βόρειας Ευρώπης, με τρόπο ουσιαστικό, τόσο σε επίπεδο ψυχολογικής στήριξης και αλληλεγγύης, όσο και σε επίπεδο οικονομικής και πολιτικής. Σημαντικό αποτέλεσμα αυτής της διάδρασης υπήρξε το σαμποτάζ στην παραγωγική διαδικασία που πραγματοποιήθηκε, κλείνοντας μεγάλα λιμάνια της Ευρώπης.

Στον ελλαδικό χώρο ενώ έχουν υπάρξει κινήσεις αλληλεγγύης και δομές αντιπληροφόρησης σε διεθνές επίπεδο, εντούτοις εστιάζουν κυρίως στα κοινωνικά εγχειρήματα. Το κατά πόσο μπορούν και πρέπει να υπάρξουν ενέργειες «διεθνοποίησης» των εργατικών αγώνων και εγχειρημάτων παραμένει ένα ζητούμενο. Αξίζει να αναφερθεί η κινητοποίηση αμερικανικών συλλογικοτήτων στην Ουάσιγκτον στις 16 Μαρτίου, με σκοπό την αλληλεγγύη

στο εγχείρημα αυτοδιεύθυνσης του εργοστασίου της Βιομηχανικής Μεταλλευτικής στην Θεσσαλονίκη.

Παράλληλα με την διεθνής αλληλεγγύη, υπήρξε μια τρομακτική υποστήριξη από την τοπική κοινωνία, και από εργαζόμενους, ιδιωτικούς και δημόσιους, γεγονός που αποτελεί σημαντικό παράγοντα στην «νομιμοποίηση» των εργατικών αγώνων και την προώθησή τους μέσω της δημιουργίας αντιδομών. Είναι σημαντικό να υπάρχει σύμπνοια της τοπικής κοινότητας με τους εργαζόμενους αυτής, προκειμένου να αυξηθεί η δυναμική της εκάστοτε κινητοποίησης. Για παράδειγμα, το 1989, οι λιμενεργάτες του Λίβερπουλ αρνήθηκαν να ξεφορτώσουν ένα φορτίο από τον Καναδά, που κουβαλούσε 3000 τόνους υψηλά τοξικών χημικών αποβλήτων και που επρόκειτο να αποτεθούν εκεί, αναγκάζοντας το πλοίο να γυρίσει πίσω. Τα λόγια τους ήταν: «Δεν έχουμε δικαίωμα να ξεπουλήσουμε το μέλλον των παιδιών μας. Αν κάναμε κάτι τέτοιο, πως θα μπορούσαμε να αντικρίσουμε τον εαυτό μας στον καθρέφτη;». Αντίστοιχα, περιπτώσεις στον ελλαδικό χώρο όπως αυτές της Χαλυβουργίας και του Μετρό, έδειξαν – ανεξάρτητα από την έκβασή τους και τα επιμέρους παρατράγουδα - πώς ένας αγώνας μπορεί να γιγαντωθεί και να αποτελέσει σημείο συνάντησης και αναφοράς ταξικών υποομάδων και κοινοτήτων. Αντίθετα, οι περιπτώσεις όπου τα συμφέροντα των εργαζόμενων και κατοίκων είναι αλληλοσυγκρουόμενα παραμένουν προβληματικές.

Κάποιες λίγο πιο "θεαματικές" κινήσεις αλληλεγγύης της τοπικής κοινωνίας προς τους λιμενεργάτες, είναι η κίνηση του ποδοσφαιριστή της Λίβερπουλ, Robby Fowler να φορέσει μπλουζάκι υποστήριξης στον αγώνα των λιμενεργατών, γεγονός το οποίο του κόστισε ένα πρόστιμο 1400\$ από την

UEFA, μιας και οι κανονισμοί της απαγορεύουν κάθε πολιτική δήλωση εντός

των αγωνιστικών χώρων! Παράλληλα, τα πανό υποστήριξης στο γήπεδο ήταν συχνό φαινόμενο σε κάθε παιχνίδι. Συν τοις άλλοις, ηχογραφήθηκε ένα CD Single με το γνωστό συγκρότημα KLF, με τίτλο «Fuck The Millenium», με σκοπό την οικονομική ενίσχυση των εργαζόμενων. Οι εργαζόμενοι συμμετείχαν στο Reclaim The Streets,⁵ που κατέληξε με πάνω από 20000 κόσμο να χορεύει και να

παρτάρει. Επίσης άξιο αναφοράς είναι το γεγονός της έμπρακτης υποστήριξης και συμβολής των γυναικών των εργαζόμενων, στον αγώνα και τις δράσεις τους. Ουσιαστικά, η συντριπτική πλειοψηφία της κοινωνίας του Λίβερπουλ στάθηκε έμπρακτα στο πλευρό των εργατών.

---

⁵ Το Reclaim The Streets, είναι μια μορφή γιορτής του δρόμου, όπου κόσμος μαζεύεται και διασκεδάζει σε μια ένδειξη επανοικειοποίησης των δρόμων και του δημόσιου χώρου.

Τέλος, η στάση των επίσημων συνδικάτων ήταν προδοτική, παράγοντας σημαντικός για την αυτοοργάνωση των ίδιων των εργατών, ενώ τα ΜΜΕ έπαιξαν τον γνωστό χαφιεδίστικο ρόλο τους, δυσφημώντας τον αγώνα και τις δράσεις των λιμενεργατών. Πρόκειται για εικόνα καρμπόν με το σήμερα του ντόπιου εργατοπατερισμού, ενώ ο ρόλος των ντόπιων ΜΜΕ, ως προπαγανδιστής της κυρίαρχης κουλτούρας, έχει γίνει γνωστός και αντιληπτός από την πλειοψηφία των πολιτών, συνειδητοποιημένων και μη.

Σχετικό υλικό:

- <http://www.urban75.com/Action/dockers.html>
- <http://libcom.org/tags/liverpool-dockers-strike>
- <http://en.labournet.tv/video/6066/flickering-flam>
- <http://www.labournet.net/docks2/9611/PILGER.HTM>
- http://www.flickrriver.com/photos/dave_sinclair_liverpool_photos/sets/72157604184970480/
- http://en.wikipedia.org/wiki/Liverpool_dockers%27_strike

ΠΑΠΟΥΤΣΑΔΙΚΟ
ΚΑΤΑΛΗΨΗ

Δαβάκη 20, Χαϊδάρι
papoutsadiko.espivblogs.net